РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

СВІТОВИЙ ДОСВІД ПРОГНОЗУВАННЯ І ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В ПРОЦЕСІ РОЗБУДОВИ «ДЕРЖАВИ ДОБРОБУТУ»

WORLD EXPERIENCE IN FORECASTING AND PLANNING SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT IN THE PROCESS OF DEVELOPING A "WELFARE STATE"

У статті розглянуто об'єктивну необхідність використання світового досвіду прогнозування й планування в процесі розбудови «держави добробуту» як ефективної моделі сучасного розвитку соціально орієнтованої ринкової економіки. Практика провідних країн світу та отримані ними результати доводять, що планування і прогнозування є об'єктивно необхідними інструментами розвитку сучасної ринкової економіки. Інструменти прогнозування й планування базуються на моделі міжгалузевого балансу, яка передбачає включення впливу ринку (цін рівноваги) для визначення пропорцій плану та відображає динаміку виробничих зв'язків (процеси суспільного відтворення) національної економіки на декілька років. На сьогодні розвинені (постіндустріальні) країни використовують планування і прогнозування, які зарекомендували себе як об'єктивний і закономірний інструментарій сучасної ринкової економіки, де роль держави базується на індикативному плануванні, що забезпечує досягнення сталого економічного зростання для підвищення добробуту нації.

Ключові слова: планування і прогнозування економіки, орієнтири соціально-економічного розвитку суспільства, стратегічне планування, індикативне планування, держава добробуту.

В статті рассмотрена объективная необходимость использования мирового опыта

прогнозирования и планирования в процессе формирования «государства благосостояния» как эффективной модели современного развития социально ориентированной рыночной экономики. Практика ведущих стран мира и полученные ими результаты доказывают, что планирование и прогнозирование являются объективно необходимыми инструментами развития современной рыночной экономики. Эти инструменты базируются на использовании модели межотраслевого баланса, которая предусматривает использование механизмов рынка (цены равновесия), как основы для определения пропорций плана, и отображает динамику производственных связей (пропорции общественного воспроизводства) национальной экономики на несколько лет вперед. Сегодня развитые (постиндустриальные) страны используют планирование и прогнозирование, которые зарекомендовали себя как объективный и закономерный инструментарий современной рыночной экономики, где роль государства базируется на индикативном планировании, обеспечивающем достижение устойчивого экономического роста для роста благосостояния нации.

Ключевые слова: планирование и прогнозирование экономики, ориентиры социально-экономического развития, стратегическое планирование, индикативное планирование, государство благосостояния.

УДК 330.1:330.3:338.1:338.2

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastuct52-1>

Щербак С.М.¹

аспірант кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»

Shcherbak Serhii

University of Ukoopspilka «Poltava University
of Economics and Trade»

The article discusses the objective need to use the world experience of forecasting and planning in the process of developing a "welfare state" as an effective model for the modern development of a socially oriented market economy. The denial and lack of planning and forecasting of the economy on the scale of the country can lead to such negative consequences as uncertainty of the benchmarks of social and economic development of society for the long term and the development of chaos in the country; priorities of the decision short-term and current problems before strategic tasks on which the future development of society depends; preservation of playback modes; incomplete and inefficient use of resources; the emergence of crisis situations, etc. The practice of the leading countries of the world and the results they get prove that planning and forecasting are objectively necessary tools for the development of the modern market economy. The experience of many countries of the world testifies to the effectiveness of the use of these tools of state regulation of national socio-economic development. Features of forecasting and planning are considered in the representative countries of three existing systems of planning and regulation in the world: North American (USA and Canada); Asian (Japan and South Korea); European (France and Sweden). The forecasting and planning tools are based on the intersection balance model, which involves the inclusion of market impact (equilibrium prices) to determine the proportions of the plan and reflects the dynamics of production links (processes of public reproduction) of the national economy for several years. In the 21st century, strategic planning for the effective development of the state's economy is a prerequisite for sustainable economic growth and the formation of a national model of "welfare state" on this basis. Today, developed (post-industrial) countries use planning and forecasting, which have established themselves as an objective and natural tool for the modern market economy, where the role of the state is based on indicative planning, which ensures the achievement of sustainable economic growth to improve the well-being of the nation.

Key words: planning and forecasting of the economy, landmarks of socio-economic development of society, strategic planning, indicative planning, welfare state.

Постановка проблеми. В ринковій системі економічних зв'язків причини всіх криз криються

в проблемі узгодження зв'язків виробників і споживачів продукції, оскільки в стихійно організованій ринковій економіці ці зв'язки розірвані у часі і просторі. Виникаючий на основі диспропорційного

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7440-4652>

розвитку суспільного відтворення розрив у ланцюжку кредитних відносин виробників і споживачів продукції дає імпульс до «розбухання» грошово-кредитної системи. Вона, з одного боку, підтримує розвиток виробництва, а, з іншого боку, сприяє розкручуванню різних форм фіктивного капіталу, що призводить до насильницького (через кризи) балансування грошового і реального капіталу. Альтернативою кризам і хаотичності ринкової економіки є планування й прогнозування суспільного відтворення, що забезпечує ефективну координацію взаємозв'язків виробників та споживачів у часі і просторі в напрямі максимізації зростання добробуту нації. Саме тому стратегічне планування ефективного розвитку економіки держави є необхідною умовою сталого економічного зростання та формування на цій основі національної моделі «держави добробуту».

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В історичному аспекті слід відзначити роботи Ф. Кене, Л. Вальраса, В. Леонтьєва, які визначили певні балансові пропорції в міжгалузевих зв'язках, розробили математичні методи, що дозволяють аналізувати стан економіки та моделювати різні сценарії її розвитку, вимірювати фактичні узгоджені зв'язки з метою планування і прогнозування стану й динаміки соціально-економічних процесів. Е. С. Бір розробив першу комп'ютеризовану систему управління економікою в режимі реального часу, роботи Ф. Перру, Я. Тінбергена, А. Амосова, О. Моргенштерна, М. І. Ведути, У. К. Мітчелла, К. Ландауэра довели можливість досягнення сталого економічного розвитку за рахунок планування й прогнозування, в рамках яких уряд впливає на економічну й соціальну динаміку задля зростання добробуту нації [1].

Постановка завдання. Завданням статті є аналіз наукового підґрунтя й дослідження світового досвіду використання методів планування й прогнозування у розбудові моделі соціально орієнтованої ринкової економіки у варіанті «держави добробуту».

Виклад основного матеріалу. Однією з перших спроб опису суспільного виробництва в цілому вважається економічна таблиця французького економіста Франсуа Кене. У своїй головній роботі «Економічна таблиця» (1758), Кене проведено аналіз суспільного відтворення з позиції встановлення певних балансових пропорцій між натуральними (речовими) і вартісними, тобто, грошовими елементами суспільного продукту. Це стало прототипом для подальших балансових моделей національної економіки, передусім, Л. Вальраса і В. Леонтьєва [2].

Модель Вальраса, що була викладена у найбільш відомому труді «Елементи чистої політичної економії або теорія суспільного багатства», у 1874 та 1877 рр., продемонструвала принципову

можливість досягнення загальної економічної рівноваги. Однак, його модель визначала попит за допомогою функції корисності, тому модель була не здатна давати точну відповідь на питання, які товари і в якому обсязі повинні вироблятися в економіці. Більш того, ця модель враховувала споживання товарів лише споживачами і не враховувала можливість виробничого споживання благ, а також не могла враховувати обмеженість природних ресурсів [3].

Розробляючи свою модель міжгалузевого балансу, в результаті багаторічних досліджень В. Леонтьєвим були: складені лінійні диференціальні рівняння, що описують математичні залежності в міжгалузевих зв'язках (між витратами і випуском, звідси й назва методу «витрати-випуск» або назва оформлення результатів статистичної роботи у вигляді системи таблиць «витрати-випуск»); розроблено математичні методи, що дозволяють аналізувати стан економіки та моделювати різні сценарії її розвитку, вимірювати фактичні узгоджені зв'язки з метою планування і прогнозування процесів. Сам баланс у статистичному форматі та математична модель, що включає, зокрема і рівняння, що описує взаємозв'язок між матрицею повних затрат у виробництві продукції (і послуг) й загальним обсягом виробленої продукції (і послуг), в принципі – найбільш детальний та комплексний «портрет» економіки з точки зору виробництва, використання продукції, утворення доходу. У цьому сенсі описувана статистична розробка, в принципі, реальний і ефективний інструмент структурного макроекономічного аналізу і моделювання економіко-технологічних (виробничих) зв'язків [4].

Вперше на практиці метод міжгалузевих балансів був використаний у 1936 р. у США, коли В. Леонтьєв розрахував його для 42 галузей. Тоді ж була визнана його ефективність при використанні для вироблення державної економічної політики та прогнозування національної економіки. Необхідно мати на увазі, що кількість галузей, включених до міжгалузевого балансу, визначається конкретними його цілями. Базовими є транспорт, зв'язок, сільське господарство, виробництво. При необхідності галузь національної економіки може бути розділена на більш дрібні галузі, що входять до її складу. Підстави для віднесення одиниць національної економіки до певної галузі можуть бути різними – схожість технологічного і виробничого процесу, однорідність необхідної сировини, характер виробленої продукції.

Однак з точки зору економічного прогнозування ця модель має істотний недолік, який посилюється у разі прогнозування динамічно розвинутого суспільства. Модель демонструє формулу економічного розвитку на базі вже сформованих технологічних коефіцієнтів. При екстенсивному розвитку

цей варіант можливий, але в умовах інтенсифікації виробництва технологічні коефіцієнти стають рухомими, тому робити прогнози на основі старих пропорцій не є цілком обґрунтованим [5].

На основі моделі міжгалузевого балансу Леонтьєва засновник наукової школи стратегічного планування М.І. Ведута (1913-1998) розробив свою динамічну модель міжгалузевого балансу національної економіки. У його схемі системно узгоджені баланси доходів і витрат виробників та кінцевих споживачів – держави (міждержавного блоку), домашніх господарств, експортерів та імпортерів (зовнішньоекономічний баланс) [6]. А в роботі «Соціально ефективна економіка», опублікованій у 1998 році [7] містяться основи економічної кіберсистеми, що ґрунтується на динамічній моделі міжгалузевого балансу, на основі лише якої можливий вихід світового співтовариства з глобальної кризи. Динамічна модель міжгалузевого балансу розроблена ним методом економічної кібернетики. Вона являє собою систему алгоритмів, які ефективно ув'язують завдання кінцевих споживачів з можливостями (матеріальними, трудовими і фінансовими) виробників всіх форм власності. На основі моделі визначається ефективний розподіл державних виробничих інвестицій. Впровадивши динамічну модель міжгалузевого балансу, керівництво країни отримує можливість коригувати в режимі реального часу цілі розвитку залежно від визначених виробничих можливостей резидентів і динаміки попиту кінцевих споживачів.

Заслужовують на увагу спроби Е. С. Біра створити комп'ютеризовану систему управління економікою в режимі реального часу. У 1959 році він опублікував свою першу книгу «Cybernetics and Management», побудовану на ідеях системного підходу до управління організаціями Норберта Вінера, Уоррена МакКуллоха і, особливо, Вільяма Ешбі. У 1971 році він був запрошений урядом Чилі для створення єдиної комп'ютеризованої системи управління економікою в реальному часі Кіберсин [8]. Керуюча програма створеної системи отримала назву Cyberstrider, вона була написана чилійськими інженерами у співпраці з британськими вченими. За допомогою телексів система поєднала 500 підприємств в мережу Cybernet. Вся інформація в реальному часі надходила в кімнату управління, яка перебувала в Президентському палаці «Ла Монеда» в Сантьяго. У системі було передбачено чотири рівня управління (підприємство, галузь, сектор економіки, глобальний рівень), і вона володіла алгедонічним зворотним зв'язком. Якщо проблема не розв'язувалася на нижчому рівні за певний проміжок часу, то автоматично відбувалася її ескалація на більш високий рівень прийняття рішення (до глобального). Також була розпочата розробка так званого «Всенародного проекту», спрямованого на отримання зворотного

зв'язку від громадян на дії уряду з урахуванням закону про необхідне різноманіття. Уряд за допомогою технологічних досягнень (наприклад телебачення) «може сьогодні звертатися до всієї маси народу так, ніби вони говорять з кожним громадянином окремо», а засоби спілкування народу з урядом обмежені. Для усунення цього протиріччя пропонувалися нові засоби комунікації з урядом, а саме спеціальний прилад, власник якого міг встановлювати його показання переміщенням стрілки за безперервною шкалою між повним задоволенням і повною незадоволеністю. Проекти були перервані після державного перевороту в 1973 році [9].

Кожна країна з урахуванням специфіки національної економіки використовує певні підходи до прогнозування і планування економічних і соціальних процесів, постійно удосконалюючи їх стосовно до умов, що змінюються. З цієї причини питання планування є особливо актуальним як для України, так і для країн з перехідною економікою, оскільки в умовах реформування економіки значна частина економістів стали заперечувати не тільки теоретичну науку планування, але і його практику як структурний елемент системи управління і регулювання.

По суті необхідності планування, економіст Я. Тінберген вважав, що найважливішими умовами, що забезпечують швидкий сталий розвиток держави, є непряме державне втручання, засноване на традиційних ринкових механізмах саморегуляції, але при усвідомленні об'єктивної необхідності елементів планування [10]. В. Леонтьєв, лауреат Нобелівської премії, часто використовував порівняння економіки з кораблем: «приватна ініціатива, як вітер у вітрила, повідомляє економіці свій імпульс, планування же, як кермо, направляє економіку в потрібну сторону» [11]. Професор А. Амосов пише: «Ліберальна політика вільного підприємництва ніколи не відігравала істотної ролі. Жодного великого проекту індустріального і науково-технічного розвитку не було здійснено поза зв'язком з планомірною діяльністю органів державного управління. Країни-лідери світової економіки відрізнялися від інших саме цілеспрямованою і планомірною політикою» [12]. Ряд дослідників прямо зазначають, що «сучасні продуктивні сили країни вимагають вже не ринку, а тієї самої планомірності та адміністративної корпорації, яку в ході перебудови так варварські зруйнували, з-за чого, власне, країна увійшла в глибоку економічну кризу. Треба рухатися, як деякі цивілізовані країни, до планової економіки» [13].

Спроби планування національної економіки робилися як в розвинених, так і країнах, що розвиваються. В 1928 р. в Мексиці було запропоновано розробити для країни національний економічний план, а в Індії це було зроблено в 1933 р. У 30-і рр. проекти планування розроблялися

і реалізовувалися в країнах Західної Європи. У 1932 р. в Німеччині з'явився план ВТБ (названий за іменами його авторів – В. С. Войтинського, Ф. Тарнова, Ф. Бааде), головним змістом якого була боротьба з безробіттям та забезпечення зайнятості населення. Представники «шведської школи» розробляли систему заходів з раціоналізації фінансово-бюджетних і грошово-кредитних відносин з метою впливу на динаміку розвитку таких агрегованих показників, як валові інвестиції, національний дохід, заощадження.

Своє уявлення про економічне планування формувалося і в США. У 1937 р. завдяки зусиллям У. К. Мітчелла почав випускатися журнал «Планове суспільство», а у 1944 році К. Ландауер опублікував книгу «Теорія національного економічного планування». У ній, по суті, вперше обґрунтовано індикативне планування, в рамках якого уряд впливає на економічний розвиток за допомогою координації та забезпечення інформацією [14].

Особливості прогнозування і планування доцільно розглядати в країнах-представниках трьох існуючих у світі систем планування та регулювання: північноамериканській (США і Канада); азійській (Японія та Південна Корея); європейській (Франція та Швеція). Індикативне планування, яке отримало значний розвиток у ряді промислово розвинених країн (Франція, Великобританія, Німеччина, Японія) в післявоєнний період, довело свою високу ефективність як важливий механізм державного регулювання ринкової економіки. У цьому зв'язку особливий науковий і практичний інтерес представляє вивчення досвіду цих країн щодо формування та використання індикативних планів та його оцінка з точки зору можливості адаптації до умов України.

В кінці 40-х років минулого століття у Франції була розроблена і почала реалізовуватися унікальна система планування – планування «знизу». Ця система дозволяла, з одного боку, брати участь у консультуванні та складанні планів на рівних умовах представникам різних «групових інтересів», а з іншого – органам державного управління регулювати господарські процеси таким чином, щоб державна система не підміняла ефективне функціонування ринкових суб'єктів. Цей варіант політики отримав назву «дирижизму». В результаті цієї політики, заснованої на теорії французького економіста Ф. Перру про засади індикативного (рекомендаційного) державного планування в привілейованих точках економіки і реалізованої під керівництвом Ж. Монне, у Франції був створений великий сектор державної економіки, що включає в себе ряд галузей промисловості та кредитно-фінансових установ [15].

Французька система планування – своєрідний продукт ринкової економіки. Державні індикативні плани регулярно розроблялися у Франції близько

п'ятдесяти років. Разом з розвитком національного ринку Франція пройшла три великих етапи планування. Перший етап відноситься до післявоєнного періоду. З 1945 до 1960 р. для Франції було характерно директивне планування, перейняте з колишнього СРСР. Так, перший план, прийнятий у 1945 р., визначав обсяг виробництва сталі (у тоннах), електроенергії (в кіловатах), встановлював ціни на всі вироби та систему контролю за ними, обмінний курс франка і т. ін. В кінці 60-х рр. був здійснений перехід до індикативного планування, що дозволив координувати позиції держави і приватного бізнесу. На початку 90-х рр. у Франції стало розвиватися стратегічне планування у зв'язку зі зближенням ринку Франції з національними ринками західних країн. Ідея стратегічного планування отримала своє втілення вже в 10-му плані 1989 – 1992 рр. [15; 16].

Плани визначали систему цілей розвитку французького суспільства на найближчі п'ять років і на більш віддалену перспективу. При розробці кожного наступного плану складалася нова система цілей, враховуючи проблеми, що виникли в суспільстві за період дії попереднього плану, нові соціально-економічні реалії усередині країни й у світовому господарстві. Процедура узгодження інтересів різних соціальних груп при складанні планів розроблялася і реалізовувалася державою; механізм розробки планів було визначено законодавчо і кожен новий план затверджувався у вигляді закону.

Особливість загальнодержавного прогнозування і планування в Японії полягає у використанні системи соціально-економічних прогнозів, планів і науково – технічних програм як інструменту державного регулювання ринкової економіки. Питаннями прогнозування і планування соціально-економічних процесів займаються Економічна рада, створена при уряді, Управління економічного планування, Міністерство зовнішньої торгівлі і промисловості (МВТП), Управління з науки і технологій. В Японії розробляються п'ятирічні плани-програми, які мають індикативний характер. Вони розробляються за завданням уряду, в якому сформульовані найважливіші стратегічні цілі. Плани являють собою сукупність державних програм, що орієнтують і мобілізують ланки економіки на досягнення загальнонаціональних цілей. Плани-програми дають, по-перше, уявлення про найбільш вірогідні шляхи розвитку національної економіки, по-друге, демонструють проблеми, з якими можуть зіткнутися уряд і ділові кола всередині і за межами країни, по – третє, обґрунтовують рекомендації щодо вирішення цих проблем [16].

На думку китайських економістів, індикативне планування являє собою макроекономічне планування при самостійності підприємств. Так,

Цзиньвень вважає, що: «Макроекономічне планування в Китаї засноване на поєднанні приватного й державного секторів економіки при домінуванні останнього. Оскільки діяльність держпідприємств здійснюється в умовах економічної самостійності, ми вважаємо, що планування в Китаї має не директивний, а індикативний характер» [17]. У Китаї індикативне планування являє собою єдину цілісну систему, яка складається з планів різних рівнів і різної тривалості – довгострокові (10-20 років), середньострокові (5 років) і річні.

Державне планування в Південній Кореї почалося з так званого плану Натана, розробленого в 1954 р. із залученням експертів ООН. Однак цей та ряд подальших планів були дуже недосконалі і не спиралися на цілісну концепцію економічного розвитку. На початку 60-х рр. експертами Американського агентства міжнародного розвитку була розроблена довгострокова (на 20 років) програма розвитку економіки Південної Кореї. Вона спиралася на рекомендації МВФ, які припускали, що досягти високих темпів економічного зростання та підвищити ефективність суспільного виробництва в країнах можливо шляхом пріоритетного розвитку експортних галузей і орієнтацією на світовий ринок. У концептуальному плані програма передбачала орієнтацію індустріального розвитку на всебічне зміцнення зв'язків з ринками провідних промислово розвинених країн; включення експортного сектора економіки в систему міжнародного поділу праці; пріоритетне інвестування конкурентоспроможних галузей економіки; підтримання внутрішнього споживання на мінімальному рівні; контроль держави над виробництвом [16].

Безумовним лідером Західного світу в прогнозуванні є США. Прогнозування в США вважається однією з найважливіших форм регулювання економіки. Підкреслюючи важливість прогнозування, американський економіст О. Моргенштерн зазначав, що економічна теорія у всіх її видах зрештою призначена для побудови прогнозів [18]. На сучасному етапі велика увага приділяється забезпеченню надійного прогнозування, дозволяє краще бачити перспективу і приймати обґрунтовані рішення. У зв'язку з цим в США прогнозування асимілювало останні досягнення економічної теорії, математичних методів і електронно-обчислювальної техніки. В області прогнозування працюють десятки тисяч професіоналів.

Висновки. В процесі розбудови системи національного господарювання на засадах «держави добробуту» необхідним стає використання інструментів планування й прогнозування задля ефективного управління реальними ресурсами національної економіки. Динамічна модель міжгалузевого балансу передбачає включення впливу ринку (цін рівноваги) як зворотний зв'язок для визначення пропорцій плану та відображає

виробничі зв'язки народного господарства на декілька років, що відображає процес суспільного відтворення у динаміці. Теорія й практика провідних країн світу та отримані ними результати доводять, що планування та прогнозування є необхідною складовою сучасної ринкової економіки і являють собою об'єктивний і закономірний інструментарій сучасної ринкової економіки.

Отже, динамічну модель міжгалузевого балансу можна вважати оптимальною економічною моделлю розбудови держави добробуту, коли за рахунок збалансованого планування, заснованому на динаміці попиту кінцевих споживачів, знижуються витрати. Як наслідок, раціональне використання ресурсів для пріоритетних галузей економіки дає кращий результат як за фінансовим, так і за іншими критеріями. У максимально стислі терміни досягаються ключові завдання держави добробуту за рахунок глибокого і всебічного наукового аналізу тенденцій розвитку економіки і варіативного передбачення її майбутнього розвитку, що враховує як тренди, що склалися, так і намічені цілі.

Для реалізації такої системи створення в Україні необхідно: розробити планово-прогностичну систему, в тому числі набір зрозумілих суспільству індикаторів, що характеризували б як успішність розвитку економіки України на шляху до побудови держави добробуту, так і ефективність роботи та ступінь відповідальності Уряду та посадових осіб; розробити систему наукового моніторингу; закріпити функції планово-прогностичної системи за конкретним органом державної влади. Система наукового моніторингу дозволить попереджати кризові явища різного характеру (природні та техногенні катастрофи, економічні та соціальні кризи тощо) та сформувати в країні сучасну, національно орієнтовану, модель «держави добробуту».

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ведута Е.Н. Стратегическое планирование. URL: <http://russian.people.com.cn/31521/6838309.html> (дата звернення: 11.01.2021).
2. Физикратия. *Википедия : свободная энциклопедия*. URL: <https://ru.m.wikipedia.org/> (дата звернення: 11.01.2021).
3. Теории общего экономического равновесия и развития. Теория благосостояния. В.В. Леонтьев. Межотраслевой баланс. Возможности расширенного воспроизводства. *История экономических учений*. URL: <http://econteor.ru/hste/opebr.php?pg=8xx2> (дата звернення: 11.01.2021).
4. Рябушкин Б.Т. Межотраслевой баланс. URL: <https://inecon.org/docs/> (дата звернення: 11.01.2021).
5. Межотраслевой баланс. *Центр креативных технологий*. URL: <https://www.inventech.ru/lib/macro/macro-0007/> (дата звернення: 11.01.2021).
6. Ведута Н.И. Экономическая кибернетика. URL: <http://oko-planet.su/history/historysng/196523-nikolay->

veduta-i-ego-ekonomicheskaya-kibernetika.html (дата звернення: 11.01.2021).

7. Ведута Н.И. Социально эффективная экономика. URL: <http://strategplan.com/science/tractate.php> (дата звернення: 11.01.2021).

8. Система Киберсин. *Википедия : свободная энциклопедия*. URL: <https://ru.m.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 11.01.2021).

9. Бир Стаффорд. *Википедия : свободная энциклопедия*. URL: <https://ru.m.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 11.01.2021).

10. Tinbergen J. The Desing of Development. 1958. P. 9.

11. Жунусов Б. Р., Айдарханова Б. Б. Роль планирования в государственном регулировании экономики : материалы Международной научно-практической конференции «Валихановские чтения – 7», г. Кокшетау, 2002. Т. 10. С. 146-150.

12. Амосов А. Эволюция планирования. *Вопросы экономики*. 2002. № 8. С. 39-45.

13. Абдильдин С. А. Планирование социально-экономического развития. Алматы : Казгосагру, изд. «Агроуниверситет». 1998. № 11. С. 17-24.

14. Предмет и метод экономикс. URL: <http://konspekts.ru/ekonomika-2/makroekonomika/sushhnost-ekonomicheskogo-planirovaniya-i-prognostirovaniya/> (дата звернення: 11.01.2021).

15. Попова Е. В. Индикативное планирование как основной метод формирования долгосрочной социально-экономической стратегии. URL: <http://innov.etu.ru/innov/archieve.nsf/779e63082286adbbbc325672f003bdcf2/4e13f9a73339c325759800292c27?> (дата звернення: 11.01.2021).

16. Основы социального и экономического прогнозирования. URL: <http://kpfu.ru/portal/docs/F147717178/> (дата звернення: 11.01.2021).

17. Цзиньвень. Роль государственного регулирования в экономике Китая. *Вопросы экономики*. 1997. № 7. С. 156.

18. Моргенштерн О. О точности экономико-статистических наблюдений. URL: <http://libarch.nmu.org.ua/handle/GenofondUA/46518> (дата звернення: 11.01.2021).

REFERENCES:

1. Veduta E.N. Strategicheskoye planirovaniye [Strategic planning]. Available at: <http://russian.people.com.cn/31521/6838309.html> (accessed 11 January 2021).

2. Fiziokratiya. [Physyocrazia]. *Vikipedia: svobodnaya enciklopedia*. [Wikipedia: Free Encyclopedia]. Available at: <https://ru.m.wikipedia.org/> (accessed 11 January 2021).

3. Teorii obszhego ekonomicheskogo ravnovesiya i razvitiya. Teoriya blagosostoyaniya. V.V. Leontyev. Mezhotraslevoy balans. Vozmozhnosti rasshirenogo vosproizvodstva. [Theories of general economic equilibrium and development. Welfare theory. V.V. Leontiev. Inter-industry balance. Opportunities for extended reproduction]. *Istoriya ekonomicheskikh ucheniy*. [History of economic teachings]. Available at: <http://econteor.ru/hste/opebr.php?pgn=8xx2> (accessed 11 January 2021).

4. Ryabushkin B.T. Mezhotraslevoy balans. [Inter-industry balance]. Available at: <https://linecon.org/docs/> (accessed 11 January 2021).

5. Mezhotraslevoy balans. [Inter-industry balance]. *Centr kreativnykh tekhnologiy*. [Creative Technology Center]. Available at: <https://www.inventech.ru/lib/macro/macro-0007/> (accessed 11 January 2021).

6. Veduta N.I. Ekonomicheskaya kibernetika. [Economic cybernetics]. Available at: <http://oko-planet.su/history/historysng/196523-nikolay-veduta-i-ego-ekonomicheskaya-kibernetika.html> (accessed 11 January 2021).

7. Veduta N.I. Sotsialno effektivnaya ekonomika. [Socially effective eco-business]. Available at: <http://strategplan.com/science/tractate.php> (accessed 11 January 2021).

8. Systema Kibersin. [Kybersin System]. *Vikipedia: svobodnaya enciklopedia*. Available at: <https://ru.m.wikipedia.org/wiki/> (accessed 11 January 2021).

9. Bir Stafford. [Byr Stafford]. *Vikipedia : svobodnaya enciklopedia*. Available at: <https://ru.m.wikipedia.org/wiki/> (accessed 11 January 2021).

10. Tinbergen J. The Desing of Development. [The Desing of Development]. 1958. P. 9.

11. Zhunusov B.R., Aydarhanova B.B. (2002). Rol planirovaniya v gosudarstvennom regulirovanii ekonomiki [The role of planning in state-by-state regulation of economics] : materialy Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferencii "Valikhanovskie chteniya – 7" [materials of the International Scientific and Practical Conference "Valikhanov Readings – 7"], g. Kokshetau,. T. 10. S. 146-150. (in Russian)

12. Amosov A. (2002) Evoluciya planirovaniya. [Evolution of planning]. *Voprosy ekonomiki*, vol. 8, pp. 39-45.

13. Abdildin S.A. (1998) Planirovaniye socialno-ekonomicheskogo razvitiya. [Planning for socio-economic development]. Almaty: Kazgosagru. Izd.: "Agrouniversitet", vol. 11, pp. 17-24.

14. Predmet i metod economics. [Subject and method of economics]. Available at: <http://konspekts.ru/ekonomika-2/makroekonomika/sushhnost-ekonomicheskogo-planirovaniya-i-prognostirovaniya/> (accessed 11 January 2021).

15. Popova E.V. Indikativnoye planirovaniye kak osnovnoy metod formirovaniya dolgosrochnoy socialno-ekonomicheskoy strategii. [Indicative planning as the main method of forming a long-term socio-economic strategy]. Available at: <http://innov.etu.ru/innov/archieve.nsf/779e63082286adbbbc325672f003bdcf2/4e13f9a73339c325759800292c27?> (accessed 11 January 2021).

16. Osnovy socialnogo i ekonomicheskogo prognozirovaniya. [The basics of social and economic forecasting]. Available at: <http://kpfu.ru/portal/docs/F147717178/> (accessed 11 January 2021).

17. Czinven. (1997). Rol gosudarstvennogo regulirovaniya v ekonomike Kitaya [The role of state regulation in the eco-house of China]. *Voprosy ekonomiki*, vol. 7, pp. 156.

18. Morgenshtern O. O tochnosti ekonomiko-statisticheskikh nabludeniy. [On the accuracy of economic and statistical observations]. Available at: <http://libarch.nmu.org.ua/handle/GenofondUA/46518> (accessed 11 January 2021).